

Al bijna twintig jaar telt Lieuwe Dijkens (Den Hoorn, 1946) meeuwen in de Texelse kolonies. Nou ja, tellen ... in zijn eentje kan hij niet anders dan schatten. Dit voorjaar rukte een SOVON-legertje uit voor de proef op zijn som.

Lakmoesproef voor

struiken kunnen kijken, zien we inderdaad een slagorde van zes tellers gebukt en traag door de kolonie gaan. Aan de rand van de kolonie wachten we ze op en breiden we de slagorde uit tot een breedte van acht man. "We hebben een even simpele als doeltreffende manier van tellen", legt SOVON-pelotonsleider Joost van Bruggen uit. "Iedereen krijgt een afgemeten hoeveelheid satéstokjes mee. Als we systematisch door de kolonie trekken, gooit iedereen één stokje bij ieder nest dat hij ziet. Mochten onze paden deels overlappen, dan zie je aan het stokje dat een collega het nest al heeft gescoord. Aan het eind van de dag tel je hoeveel stokjes je nog over hebt en weet je dus hoeveel nesten je hebt gezien."

Zo simpel de uitleg, zo lastig blijkt nog de uitvoering. Probeer eerst maar eens acht vogelaars op een keurige rij te krijgen die precies aansluit op de baan die zij daarvoor door de kolonie hebben getrokken. Nog moeilijker: houd die vogelaars op die rij terwijl ze door het geaccidenteerde duingebied trekken. "Je moet DIE lijn aanhouden!" "NEE-HEE, dat duintje hebben we de vorige baan nog niet geteld." "ACHTER die struiken langs!" "Stop nou, niet zo VE-HER. Daar zijn we gisteren al geweest!" Dijkens beziet het allemaal met een glimlach. Hij schikt zich vandaag in zijn rol als klein onderdeelje in de grotere telmachine.

Extrapoleren

Het tellen van de meeuwen is slechts één van zijn taken als SOVON-meetnetcoördinator van het internationaal Waddenbroedvogelmonitoringprogramma. Dijkens: "Eens in de zes jaar – voorheen was dat eens in de vijf jaar – inventariseren we alle karakteristieke broedvogels van de Wadden, tussen Den Helder en Esbjerg. De kolonievogels worden in principe ieder jaar geteld. Op Texel gebeurt dat in nauwe samenwerking met terreinbeheerder Staatsbosbeheer en een leger vrijwilligers." Voor zijn eigen meeuwentellingen trekt Dijkens meestal in zijn eentje door de

kolonies. "Je kunt beter zeggen dat ik rustig op een plek ga zitten en de aantallen schat. Het is absoluut ondoenlijk om in je eentje alle nesten te turven. In plaats daarvan kijk ik hoeveel meeuwen er boven een stuk van de kolonie vliegen. Dat relateer ik aan een aantal nesten en vervolgens probeer ik dat te extrapoleren over de rest van de kolonie." De 'methode Dijkens' werkt – zacht gezegd – heel behoorlijk. De (onregelmatige) systematische tellingen vormen nooit dramatische uitschieters tussen de reeksen van schattingen. Een bijkomend probleem is nog de verhouding tussen het aantal Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen in de gemengde kolonie. "Dat zul je echt moeten bekijken aan de hand van zittende vogels", weet Dijkens. "In deze wolk hier boven ons hoofd zie je die verschillen echt niet; zeker niet met een beetje tegenlicht." Dijkens hoort het verschil wel feilloos. "Wat je in dit stukje vooral hoort, dat heldere, dat zijn allemaal zilvers. Daar, dat schorre, dat dus, ... dat is een mantel." De Kleine Mantelmeeuwen blijken uiteindelijk zwaar de overhand te hebben. Op iedere Zilvermeeuw zien we ongeveer drie Kleine Mantelmeeuwen."

Imago

Meeuwen hebben een beroerd imago. Vooral in de grotere steden worden ze steeds vaker in één adem genoemd met 'overlast'. Ze trekken je vuilniszakken kapot, vreten de friet van je bord bij de strandtent en ze schreeuwen nog ook, liefst 's nachts.' Bij Dijkens gaat al dat negativisme er niet in. "Het is natuurlijk maar net wat je perceptie is, maar ik vind meeuwen absoluut mooi. En schreeuwen? Als je goed luistert zit er een hoop variatie in die geluiden. Al moet ik toegeven dat het, wanneer je aan het eind van een dag de kolonie verlaat, ook wel lekker is om even niks te horen." Dijkens heeft er ook bepaald geen moeite mee om zo'n 'gewone' vogel te onderzoeken, in plaats van – zeg – een Kwartelkoning,

Tot de standaarduitrusting van een meeuwen-teller hoort op zijn minst een petje: tegen de witte kledders. Zodra je in de buurt van de eerste nesten komt, vormt zich een luid krijsende meeuwenwolk boven je hoofd waar af en toe wat zurige, warme regen uit valt. Lieuwe Dijkens neemt het de vogels niet kwalijk. "Volgens mij is het niet eens opzet", veronderstelt hij. "Die beesten hebben gewoon een hele tijd op hun nest gezeten en dan kom jij de boel verstoren. Logisch dat ze dan hoge nood hebben. Dat ze dat dan bij de eerste duikvlucht op hun indringers laten lopen, tja ...Ik geloof echt niet dat ze je bewust bombarderen met uitwerpselen. Straks, als er meer jongen zijn, dan worden de vogels wel fanatieker. Dan kan je af en toe een snavel of een paar poten van een duikende vogel tegen je hoofd krijgen. En dat doet behoorlijk zeer kan ik je zeggen." Ter afweer heeft Dijkens altijd een lange stok bij zich die hij boven zich kan houden. Een groene en een gele kleuring, 'toevallig' met een 'L' en een 'D' sieren de handgreep.

Als we aan de rand van de grote kolonie rond het Staatsbosbeheergebied De Geul, op Texel komen is het meteen duidelijk waar de collega's ongeveer lopen: daar onder die twee- tot driehonderd alarmerende vogels. Als we achter een hoog duin met dichte

Freelance wetenschapsjournalist Rob Buitter baggert voor SOVON door de klei. Rob is ondermeer verslaggever voor Vara's Vroege Vogels en schrijft ook voor bladen als Trouw, Intermediair en Vogelnieuws. 'Noem me gerust vogelaar. Maar vogelkenner, dat durf ik – zeker in een blad van SOVON – niet te beweren. Ik rij vooral graag nieuwsgierig mee op de bagagedrager van de echte cracks', zegt hij. In 'IN DE KLEI' doet Rob verslag van zijn ontmoetingen in het veld.

een meeuwenteller

een Grauwe Kiekendief of een andere zeldzaamheid. "Misschien is het juist wel goed om ook die ogenschijnlijk gewone soorten goed te bekijken. Als er geen systematische gegevens bekend zijn over een soort, zou bijvoorbeeld een overheid makkelijk kunnen zeggen dat het 'dus' wel goed gaat. Maar dat is voor zowel de Zilvermeeuw als de Kleine Mantelmeeuw helemaal niet zo vanzelfsprekend. De Zilvermeeuwen gaan al jaren achteruit. Daar heeft onder andere het afsluiten van onze afvalbergen alles mee te maken. En die Kleine Mantelmeeuw die nu algemener is geworden dan de Zilvermeeuw, die staat dus wel op de Europese lijst van bedreigde vogels. Dat een relatief groot deel van de populatie toevallig bij ons zit, dat schept verplichtingen. En dan is het met zo'n langlevende soort ook maar helemaal de vraag of het echt goed gaat. Een populatie kan ongemerkt vergrijzen, waardoor je pas laat doorkrijgt dat er iets mis was."

Los van het algemene nut van een vinger aan de pols, lopen de meeuwentellers nu ook met een meer concreet doel door de kolonie. Dijkse: "Er is nu veel te doen over de windparken op zee. Met name de Kleine Mantels zoeken hun voedsel voor de kust. Dus als je wilt weten of die windparken invloed hebben op de vogels die in die gebieden hun voedsel zoeken, dan zul je keiharde gegevens moeten hebben."

Terwijl de golf van opvliegende meeuwen langzaam met de tellers door de kolonie trekt, krijgen steeds meer nesten een klein saté-prikkertje naast de eieren; in een enkele geval naast de eerste jongen van het seizoen. Nu ziet het er nog redelijk vreedzaam uit, maar in de loop van het seizoen wordt dat wel anders, weet Dijkse. "Zelfs nu zie je al de nodige eieren die aangepikt zijn door de burens. In de loop van het seizoen wordt dat ronduit kannibalisme. Vossen hebben we niet op Texel dus je zou kunnen zeggen dat de meeuwen op de korte termijn nog het meest te vrezen hebben van de eigen soort. In een naburige

kolonie doet Kees Camphuysen van het NIOZ onderzoek naar de voedsel-ecologie van de meeuwen. Hij heeft al geprobeerd te verklaren waar dat kannibalisme vandaan komt. In de veronderstelling dat het misschien voedselgebrek zou kunnen zijn, heeft hij een seizoen lang een deel van de nesten bijgevoerd. Maar in die goed gevoede nesten kwam uiteindelijk net zoveel kannibalisme voor als in de nesten waar hij niets aan deed. Sterker nog: in zijn onderzoeksgebied lijkt het er op of er op een gegeven moment een soort waanzin uitbreekt in bepaalde delen van de kolonie, terwijl het in andere stukken relatief rustig blijft." Met de aantallen die we deze ochtend tellen moet je er eerlijk gezegd ook niet aan denken dat uit al die nesten twee of drie jongen volwassen worden. Een telling van de overgebleven stokjes leert dat we er in dit beperkte stukje van de kolonie ruim tweeduizend zijn kwijtgeraakt. Aan het eind van de week zal blijken dat er in het hele gebied rond De Geul dit jaar ongeveer 10.000 Kleine Mantelmeeuwnesten lagen en nog eens 3.000 nesten van Zilvermeeuwen. "Tel bij die 26.000 broedvogels dan ook nog maar een stuk of wat niet broedende vogels, en je hebt een kleine 30.000 meeuwen op dit stukje Texel. En dan hebben we verderop, rond De Mui, in De Westerduinen en De Slufter ook nog grote kolonies zitten." In ieder geval steekt de laatste systematische telling van Dijkse – 15.000 nesten in 2006 – bepaald niet slecht af bij deze 'lakmoesproef'. Het voelt voor hem ook niet echt als een examen, zegt hij. "Je doet ieder jaar wat je kan en dan is het leuk als blijkt dat je er niet al te ver naast zat." Op alle mogelijke manieren is duidelijk dat de meeuwenhabitat ook de habitat van Dijkse is. Waar een paar spetters net onder de rand van mijn petje, precies in mijn nek, langzaam in de zon beginnen te jeuken, lijkt Dijkse de hele ochtend niet één keer geraakt te zijn. Zowel zijn petje als zijn groene jas zijn nog brandschoon.

Rob Buitter